

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ครอบครัวถือว่าเป็นสถาบันแรกของมนุษย์ ที่ทำหน้าที่ทางสังคม คือปลูกฝังค่านิยม ความคิด เจตคติ ประเพณี วัฒนธรรม ให้แก่สมาชิกในครอบครัว การอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว เริ่มจากการแต่งงาน หรือการใช้ชีวิตคู่อยู่ร่วมกัน ชายหญิงที่จะแต่งงานกันต้องผ่านกระบวนการต่าง ๆ มากมาย สิ่งสำคัญคือ การเลือกคู่ครอง เพราะการเลือกคู่ครองส่งผลต่อสังคมโดยรวม เนื่องจากว่าคนเราอยู่ร่วมกันเป็นสังคม ดังนั้นสังคมจึงให้ความสำคัญกับการเลือกคู่ครองที่เหมาะสมจะนำไปสู่การแต่งงาน และอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่น เพื่อลดปัญหาการหย่าร้าง แต่ในความเป็นจริง สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก การแต่งงานไม่ใช่ที่สำคัญที่สุดในชีวิตแล้ว เพราะเจตคติของสังคม และผู้ที่อยู่ร่วมในสังคมนั้นเปลี่ยนไป การเลือกคู่ครองก็ไม่ได้คำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ระหว่างหญิงชาย แต่ใช้ความพึงพอใจของตนเอง เป็นตัวตัดสินใจ และไม่มี การศึกษาเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้จึงนำไปสู่ปัญหาสังคม คือ การหย่าร้าง

ดังนั้น การเลือกคู่ครองก็เป็นส่วนสำคัญที่จะนำไปสู่การแต่งงาน เพราะเมื่อได้ คู่ครองที่ดีก็จะทำให้เกิดปัญหาในชีวิตสมรสน้อยลง สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเกิดเจตคติในการเลือก คู่ครอง คือ การอบรมสั่งสอนของบิดา มารดาและค่านิยมในสังคม แต่เมื่อบุคคลได้เติบโตขึ้น ได้ใช้ชีวิตในสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลายและแตกต่างในด้านค่านิยม ก็อาจทำให้บุคคล แต่ละคนเกิดการเรียนรู้จนมีค่านิยมเป็นของตนเอง ซึ่งอาจจะไม่ตรงกับค่านิยมของคนส่วนใหญ่ หรือค่านิยมของสังคม เพราะการแต่งงานควรที่จะได้รับการยอมรับจากครอบครัวนั้นควรเป็น การแต่งงานที่เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียวในชีวิตโดยเฉพาะกับผู้หญิง ซึ่งในการทำความเข้าใจเรื่อง การควบคุมทางสังคมที่มีความเกี่ยวข้องกับการแต่งงานเป็นสิ่งที่ละเลยไม่ได้ เพราะการควบคุม ทางสังคมภายใต้ความเชื่อของสังคมในระบบที่ชายเป็นใหญ่ เป็นสิ่งที่สร้างระบบคิดที่ให้ความสำคัญและคำนึงถึงเพศชายมากกว่าเพศหญิง เรียกได้ว่าเป็นค่านิยมเชิงซ้อน (Double Standard) ในเรื่องพฤติกรรมทางเพศของมนุษย์ ได้แก่ การที่ผู้ชายประพฤติดังหนึ่งสังคมไม่ ตำหนิกับการกระทำนั้น แต่ถ้าผู้หญิงประพฤติเช่นเดียวกันสังคมกลับตำหนิ ทำให้บรรทัดฐาน การควบคุมทางสังคมที่มีต่อบทบาทหญิงชายเป็นเรื่องที่เลือกปฏิบัติ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อบทบาท หญิงชาย (Gender Role) ในทุกสังคม (วันทนี วาสิกะสิน, 2545, น. 1) ในสังคมที่มีอคติทาง

เพศและความไม่เสมอภาคทางเพศจะก่อให้เกิดปัญหาความอ่อนแอทางครอบครัว ชุมชน สังคม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเจตคติในแง่ลบของสังคม

“ทัศนะที่ไม่ตรงกัน” หรือ “เข้ากันไม่ได้” แม้เป็นเพียงเหตุผลง่ายๆ แต่ก็สามารถนำไปสู่การหย่าร้างได้เช่นกัน และจากที่กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้มีการสำรวจคู่แต่งงานในกรุงเทพมหานคร พบว่าทุก 10 คู่ที่จดทะเบียนสมรสจะกลับมาจดทะเบียนหย่า 3-4 คู่ เพราะชีวิตคู่ถึงจุดระเบิดและนักจิตวิทยาพบว่า มากกว่า 30% ของคู่แต่งงานจะทนอยู่ด้วยกันโดยไม่มีความสุข แต่ไม่ยอมหย่าร้าง ดังนั้นสรุปได้ว่าจากคู่แต่งงาน 10 คู่จะมีเพียง 3-4 คู่เท่านั้นที่ชีวิตสมบูรณ์ มีความสุขมากกว่าการอยู่เป็นโสด แสดงว่าโอกาสที่จะล้มเหลวมากกว่าครึ่ง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1.1

จำนวนการจดทะเบียนสมรสและการหย่าร้างของประชากรในกรุงเทพมหานคร

ปี พ.ศ.	สมรส	หย่า	% การหย่า
2541	324,262	67,551	20.8
2542	348,803	66,245	18.9
2543	339,443	70,816	20.9
2544	324,661	76,037	23.4
2545	291,734	59,735	20.5
2546	328,356	80,886	24.6
2547	365,721	86,982	23.8
2548	345,234	90,688	26.3
2549	347,913	91,155	26.2
2550	307,910	100,420	32.6

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พ.ศ.2551

ดังนั้น เมื่อหญิงชายไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตคู่การหย่าร้างจึงเกิดขึ้น แต่เมื่อต้องการจะแต่งงานใหม่ การแต่งงานใหม่ของหญิงชายสังคมมีเจตคติที่ต่างกัน หญิงและชาย เพราะในระบบสังคมผู้ชายเป็นใหญ่ การยอมรับในการแต่งงานของหญิงและชายก็จะแตกต่างกัน ซึ่งสังคมได้ยอมรับให้ผู้ชายสามารถมีคู่รักได้มากกว่าหนึ่งคน แต่ได้จำกัดให้ผู้หญิงยอมรับการมีคู่รักได้เพียงคนเดียว ทำให้หญิงที่แต่งงานใหม่นั้นสังคมจะมีเจตคติในทางลบ เพราะคิดว่าหญิงหมดคุณค่าในตนเอง เพราะสังคมเน้นเกี่ยวกับพรหมจรรย์และความบริสุทธิ์ของหญิง แต่ในทางกลับกันชายถ้าแต่งงานใหม่ หรือมีหญิงใหม่อาจเป็นว่าได้รับการชื่นชมยินดีว่าเป็นคนมีเสน่ห์ ดังนั้น เจตคติของสังคมที่มีต่อฝ่ายชายก็จะออกมาในเชิงบวก คือ การนิยมชมชอบและการยอมรับในการปฏิบัติเช่นนั้น เพราะในสังคมมักมีการเลือกปฏิบัติระหว่างเพศโดยค่านิยมที่ถือต่อกันมา เช่น ผู้หญิงถูกเอารัดเอาเปรียบทางเพศ ได้รับอันตรายจากการถูกข่มขืนฉ้อฉล การหลอกลวงเพื่อผลประโยชน์ทางเพศ การนอกใจคู่สมรส การมีความสัมพันธ์ทางเพศก่อนสมรส สังคมตำหนิ ในขณะที่ไม่มีการตำหนิเพศชายอย่างจริงจังแต่กลับเป็นการชื่นชมมากกว่า เช่น การชื่นชมว่าชายนั้นเป็นคนมีเสน่ห์ หรือเป็นเหมือนขุนแผนที่มีหญิงได้หลายคน และได้รับการชื่นชมว่าเป็นลูกผู้ชายตัวจริง

ค่านิยมที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นถึงมาตรฐานสองเชิงซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากระบบคิดโดยชายเป็นใหญ่ แต่ถึงอย่างไรก็ตามได้มีหน่วยงานหลายฝ่ายออกมาขับเคลื่อนให้เกิดความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในการเลือกคู่ครอง โดยสะท้อนผ่านทางการแก้ไขกฎหมายให้มีการประกาศใช้ “พระราชบัญญัติคำนำหน้านาม พ.ศ.2551” ที่ให้สิทธิแก่หญิงเพื่อการสร้างความเท่าเทียม คือ หญิงซึ่งจดทะเบียนสมรสแล้ว จะใช้คำนำหน้านามว่า “นาง” หรือ “นางสาว” ได้ตามความสมัครใจ และหากต่อมาแม้การสมรสได้สิ้นสุดลงกฎหมายก็ให้สิทธิแก่หญิงได้เลือกใช้คำนำหน้านามว่า “นาง” หรือ “นางสาว” ได้ตามความสมัครใจ ซึ่งการใช้คำนำหน้านามของหญิงที่จดทะเบียนสมรสแล้วและต่อมากการสมรสได้สิ้นสุดลงในอดีตที่ผ่านมา ผู้หญิงไม่มีสิทธิในการเลือกใช้คำนำหน้า เพราะกฎหมายบังคับให้ใช้คำนำหน้านามเพียงคำเดียว คือ “นาง” โดยหญิงผู้นั้นจะเต็มใจหรือไม่ก็ตาม ทำให้เกิดผลกระทบต่อหญิงในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น การประกอบอาชีพ การศึกษาของบุตร และการทำนิติกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้การใช้คำนำหน้านามในลักษณะดังกล่าวของหญิงมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างทางเพศ จึงกำหนดให้หญิงมีทางเลือกในการใช้คำนำหน้านามตามความสมัครใจซึ่งเป็นการสอดคล้องกับการเลือกใช้นามสกุลตามกฎหมายว่าด้วยชื่อบุคคล

ในความเป็นจริงสังคมยังมีเจตคติที่แตกต่างกัน เกี่ยวกับการแต่งงานใหม่ของหญิงชาย เพราะสังคมไทยเป็นสังคมที่รับเอาวัฒนธรรมหลักสองวัฒนธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมจีน วัฒนธรรมอินเดีย เข้ามาสร้างแนวคิดและค่านิยมเกี่ยวกับการแต่งงาน โดยเฉพาะในวัฒนธรรมอินเดีย ที่มีการกำหนดสถานภาพหญิงให้ต่ำกว่าชายมาก เช่น ธรรมเนียมปฏิบัติในการแต่งงานของชาวฮินดู ฝ่ายหญิงต้องเป็นผู้ที่ไปสู่ขอฝ่ายชายและชายสามารถมีภรรยาได้ 4 คน หรือในประเทศที่นับถือศาสนาอิสลาม ในกฎหมาย Shariat Law ของมุสลิมที่จำกัดให้หญิงมีสถานภาพด้อยกว่าชาย การเน้นเรื่องพรหมจรรย์ของหญิงในคัมภีร์โคหร่านทำให้หญิงต้องมีการคลุมหน้าต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยวไม่ปะปนกับชาย อีกทั้งหญิงยังไม่มีสิทธิ์เข้าพิธีละหมาดในสุเหร่า แม้ในหลักคำสอนทางศาสนาอิสลามจะกล่าวถึงเรื่องความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย แต่ในทางปฏิบัติจริงแล้วสตรีก็ยังคงมีสถานภาพต่ำกว่าบุรุษในทุกประการ

ศาสนาพุทธซึ่งมีอิทธิพลต่อการส่งผ่านค่านิยมต่างๆ ที่ทำให้หญิงนั้นมีสถานภาพด้อยกว่าชาย เช่น ความเชื่อที่ว่าผู้หญิงที่ดีนั้นต้องรักษาพรหมจรรย์ ซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อสามี หญิงที่มีสัมพันธ์ทางเพศกับชายมากกว่า 1 คน ถือว่าเป็นหญิงเลวขณะที่ชายมีข้อห้ามในลักษณะที่ว่าไม่ให้มีความสัมพันธ์ทางเพศกับหญิงที่มีสามีแล้วเท่านั้น (ปราณี วงษ์เทศ, 2549, น. 184) หรือความเชื่อของชาวจีน ที่ว่าเมื่อเป็นหญิงม่ายจะแต่งงานใหม่ สังคมจีนจะอนุญาตเป็นบางกรณี และเป็นบางชนชั้นเท่านั้น เช่น ชนชั้นข้าราชการจะเห็นว่าการแต่งงานใหม่ของหญิงม่ายเป็นสิ่งไม่ดี (วันทนี วาสิกะสิน, 2551, น. 49)

แม้สังคมไทยจะได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมทั้งสองชาติเป็นส่วนใหญ่ ก็ยังพบว่าเจตคติและค่านิยมของไทยนั้นดีกว่าจีนและอินเดียมาก แต่ยังไม่แสดงถึงความเท่าเทียมในทางปฏิบัติ จึงทำให้เรื่องความเสมอภาคหญิงชายเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องส่งเสริม ให้เกิดขึ้นจริงในสังคมและส่งผลให้กระแสแนวคิดสตรีนิยมและแนวคิดสิทธิสตรีเริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับประเด็นความเสมอภาคและสิทธิความเท่าเทียมระหว่างหญิงชาย เนื่องจากว่าโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเพศเกือบทุกสังคม มักมีลักษณะไม่เสมอภาคยึดถืออำนาจชายเป็นใหญ่ สังคมในโครงสร้างเช่นนี้ได้กำหนดบทบาทชายหญิงเอาไว้ตายตัวว่า ความเป็นชายและความเป็นหญิงควรมีบทบาทอย่างไร นอกจากผู้หญิงจะถูกจำกัดและเข้มงวดเรื่องเพศมากกว่าชายแล้ว ความสัมพันธ์ชายหญิงที่มีต่อสังคมได้ถูกจัดวางให้ความเป็นเพศชายสำคัญและอยู่เหนือกว่าเพศหญิง (วันทนี วาสิกะสิน, 2545, น. 2)

แม้สังคมไทยจะยอมรับกันว่าชายและหญิงมีความเท่าเทียมกันมากกว่าสังคมอื่น อีกหลายสังคมแต่ถ้าพิจารณาลึกลงไปจะพบว่ายังมีความไม่เท่าเทียมกันแฝงอยู่มาก โดยเฉพาะ

ในเรื่องเพศความลึกซึ้งของความไม่เท่าเทียมทำให้สังคมคิดว่าเป็นเรื่องธรรมชาติ การเปิดโอกาสให้ผู้ชายสามารถแสวงหาประสบการณ์ทางเพศได้อย่างเป็นอิสระ ในขณะที่ผู้หญิงไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม(ถูกจำกัดสิทธิ) โดยสังคมไม่ได้เปิดโอกาสให้ได้เรียนรู้ประสบการณ์เรื่องเพศได้เท่าเทียมชาย ความไม่เสมอภาคทางเพศในสังคมไทยจึงมีลักษณะเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (นิมิตร มั่งมีทรัพย์, 2542, น. 3)

การวิจัยเกี่ยวกับเจตคติของสังคมที่มีต่อผู้หญิงและผู้ชายที่แต่งงานหลายครั้งเป็นการศึกษาเพื่อให้สังคมนั้นเปลี่ยนมุมมองของเจตคติที่มีต่อชายหญิงที่แต่งงานหลายครั้งว่าเป็นสิ่งที่ไม่ฝ้ายใต้นั้นด้อยกว่ากัน และมีคุณค่ามากกว่ากัน ดังนั้นเพื่อเป็นการลดเจตคติในการเลือกปฏิบัติของหญิงชาย จึงได้ทำการศึกษาเจตคติของสังคม และเลือกศึกษากลุ่มประชากรในกรุงเทพมหานคร เพราะประชากรในกรุงเทพมหานคร เป็นสังคมเปิด และเป็นสังคมแห่งข้อมูล การติดต่อสื่อสาร ทำให้การเข้าถึงข้อมูลต่างๆ่าย เป็นสังคมที่ทันสมัย คนในสังคมมีเสรีภาพมาก ซึ่งอาจจะเห็นความสำคัญในการแต่งงานต่างกัน ดังนั้นเจตคติของประชาชนแต่ละวัยจะมีความแตกต่างกัน และด้วยการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงวัย ก็ส่งผลต่อเจตคติที่แตกต่างกัน

สมมติฐานการวิจัย

สังคมยอมรับชายที่แต่งงานหลายครั้งมากกว่าหญิงที่แต่งงานหลายครั้ง

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาการยอมรับของสังคมที่มีต่อหญิงชายที่แต่งงานหลายครั้ง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้สังคมทราบข้อมูลเกี่ยวกับการยอมรับของสังคมที่มีต่อหญิงชายที่แต่งงานหลายครั้ง และทำให้สังคมตระหนักถึงมาตรฐานสองเชิงของสังคมที่มีต่อหญิงชายอย่างต่างกัน

นิยามศัพท์

การแปลความหมายของคำศัพท์ในการวิจัยในครั้งนี้ อาจมีความหมายได้หลายอย่าง เพื่อให้สามารถเข้าใจความหมายได้ตรงกัน ผู้วิจัยจึงขออธิบายคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

เจตคติของสังคม หมายถึง พฤติกรรมหรือความรู้สึกทางด้านจิตใจ ที่มีต่อสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่ง ในทางสังคมรวมทั้งเป็นความรู้สึกที่เกิดจากการเรียนรู้ เกี่ยวกับสิ่งเร้าหรือเกี่ยวกับประสบการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่แสดงออกมาในเชิงบวก หรือเชิงลบ

การแต่งงานหลายครั้ง หมายถึง การแต่งงานที่ทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชายนั้น ได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ฉันทสามีภรรยา โดยมีการรับรู้ของสังคม หรือ มีการจดทะเบียนสมรสกันตามกฎหมาย และมีการกระทำในรูปแบบนี้มากกว่า 1 ครั้ง หรือมีการหย่าแล้วแต่งงานใหม่

การยอมรับ หมายถึง ความรู้สึก หรือความคิดเห็นของบุคคลในสังคมที่มีต่อพฤติกรรมแต่งงานหลายครั้งในเชิงบวก คือ การยอมรับ แต่ถ้ามีพฤติกรรมต่อการแต่งงานหลายครั้งในเชิงลบ คือ การไม่ยอมรับ

ความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย (Gender Equality) หมายถึง การที่ชายหญิงมีสถานภาพที่เท่าเทียมกันในสังคม เงื่อนไขทางสังคมต่อหญิงชายจะเอื้อต่อการมี และใช้สิทธิของความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียม

มาตรฐานสองเชิงทางเพศ (Gender Double Standard) หมายถึง ค่านิยมที่กำหนดมาตรฐานที่ต่างกัน ในการพิจารณาตัดสินความเหมาะสมทางเพศระหว่างหญิงชายทั้งที่เป็นพฤติกรรมเดียวกัน แต่ใช้มาตรฐานแตกต่างกันในการตัดสิน ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน หรือความไม่เสมอภาคทางเพศระหว่างชายหญิง หรือหลักการที่ทำให้เสรีภาพของคนกลุ่มหนึ่งมากกว่าคนอีกกลุ่มหนึ่ง